

SISETURU ÜLDPÕHIMÕTTED

Siseturg on jõukuse ja vabaduse ala, kus on juurdepääs kaupadele, teenustele, töökohtadele, ärivõimalustele ja kultuurilisele rikkusele. Ühtse turu süvendamiseks tuleb pidevalt pingutada, et tuua ELi tarbijatele ja ettevõtjatele märkimisväärset kasu. Eelkõige loob digitaalne ühtne turg uusi võimalusi majanduskasvuks (e-kaubanduse kaudu), vähendades samal ajal halduskoormust (e-valitsuse ja avalike teenuste digitaliseerimise abil). Hiljutised uuringud näitavad, et kaupade ja teenuste vaba liikumise põhimõtted ja selle valdkonna õigusaktid toovad aastas hinnanguliselt 985 miljardi euro ulatuses kasu.

ÕIGUSLIK ALUS JA EESMÄRGID

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 4 lõike 2 punkt a ning artiklid 26, 27, 114 ja 115. 1958. aastal Rooma lepinguga loodud ühisturg pidi kaotama liikmesriikidevahelised kaubandustõkked, et suurendada majanduslikku õitsengut ning aidata Euroopa rahvaid üha tihedamalt ühte liita. 1986. aasta ühtse Euroopa aktiga lisati Euroopa Majandusühenduse (EMÜ) asutamislepingusse eesmärk luua siseturg, mida määratleti kui „sisepiirideta ala, kus on tagatud kaupade, isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine“.

SAAVUTUSED

A. 1958. aasta ühisturg

Rooma lepingu põhieesmärk luua ühisturg saavutati selle kaudu, et 1968. aastal loodi tolliliit, kaotati kvoodid, tehti võimalikuks kodanike ja töötajate vaba liikumine ning 1970. aastal üldise käibemaksu kehtestamisega ühtlustati mõningal määral makse. Kaupade ja teenustega vaba kauplemist ning asutamisvabadust piiras aga see, et ametiasutuste tegevus oli endiselt konkurentsivaenulik.

B. Siseturu loomine 1980. aastatel ja ühtne Euroopa akt

Paigalseis ühisturu lõpliku realiseerimise osas pandi suurel määral liigpõhjaliku õigusaktide ühtlustamise ja nõukogu otsuste tegemisel kehtinud ühehäälsusnõude süüks. Poliitilise arutelu tulemusena hakati EMÜs 1980. aastate keskpaiku kaaluma võimalust kõrvaldada kaubandustõkked sel teel, et luuakse siseturg.

1. juulil 1987. aastal jõustunud ühtse Euroopa aktiga määrati siseturu lõpliku väljakujundamise tähtajaks 31. detsember 1992. Ühtse Euroopa aktiga tugevdati ka siseturu otsuste tegemise mehhanisme, võttes kasutusele kvalifitseeritud häälteenamusega otsustamise sellistes küsimustes nagu ühine tollitariifistik, teenuste

osutamise vabadus, kapitali vaba liikumine ja liikmesriikide seaduste ühtlustamine. Tähtaja möödumise hetkeks oli rohkem kui 90% 1985. aasta valges raamatus loetletud õigusaktidest vastu võetud, enamasti kvalifitseeritud häälteenamusega.

C. Jagatud vastutus siseturu väljakujundamise eest

Siseturg on ELi majanduse jõukust ja sidusust märkimisväärselt suurendanud. Uues siseturu strateegias aastateks 2003–2010 keskenduti vajadusele hõlbustada kaupade vaba liikumist, ühendada teenusteturud, vähendada maksutökete mõju ja lihtsustada õiguskeskkonda. Suurt edu saavutati transpordi, telekommunikatsiooni, elektri- ja gaasisektori ning postiteenuste turu avamisel.

Komisjon tegi oma teatises „Ühtse turu parem juhtimine“ ([COM\(2012\)0259](#)) ettepaneku võtta horisontaalseid meetmeid, nt seada esikohale lihtsad, kergesti rakendatavad uued eeskirjad, kasutada paremini olemasolevaid IT-vahendeid, et aidata kasutada ühtse turu õigusi, ning asutada riiklikud keskused, mis teeksid ühisturu toimimise üle järelevalvet. Järelevalve on iga-aastaste ühtse turu integratsiooniaruannete lahutamatu osa Euroopa poolaasta protsessi raames.

D. Siseturu elavdamine 2010. aastal

Et Euroopa ühtset turgu veel rohkem tugevdada ning seada ühtse turu poliitika keskmesse üldsus, tarbijad ja VKEd, avaldas komisjon 2010. aasta oktoobris teatise ühtse turu akti kohta ([COM\(2010\)0608](#)). Esitati hulk meetmeid ELi majanduse elavdamiseks ja töökohtade loomiseks, mis viis ambitsioonikama ühtse turu poliitikani.

2012. aasta oktoobris esitas komisjon teise ettepanekute paketi „Ühtse turu akt II“ ([COM\(2012\)0573](#)), et ühtset turgu edasi arendada ja kasutada ära selle täielikku potentsiaali majanduskasvu mootorina. Aktis on kindlaks määratud 12 põhimeedet, mis ELi institutsioonidel tuleb kiiresti vastu võtta. Meetmed keskenduvad neljale põhilisele majanduskasvu ja tööhõive suurendamist ning ühtse turu usaldusväärse tugevdamist soodustavale tegurile: 1) integreeritud võrgustikud, 2) kodanike ja ettevõtjate piiriülene liikuvus, 3) digitaalrajandus ning 4) meetmed ühtekuuluvuse ja tarbijakasu suurendamiseks.

Ühtse turu akt II jätkab komisjoni esitatud algse meetmete paketiga (ühtse turu akt I) alustatud ning sisaldab järgmisi meetmeid, mille eesmärk on põhjalikum ja paremini integreeritud ühtne turg:

- ettevõtluse liikuvus (nt sätete kehtestamine pikaajaliste investeeringute edendamiseks, maksejõuetuseeskirjade ajakohastamine ning sellise keskkonna loomine, mis annaks ebaõnnestunud ettevõtjatele uue võimaluse);
- digitaalrajandus (digitaalse ühtse turu loomise lõpuleviimiseks 2015. aastaks tegi komisjon ettepaneku edendada ELis e-kaubandust, muutes makseteenused kergemini kasutatavaks, usaldusväärsemaks ja konkurentsivõimelisemaks. Samuti tõsteti esile vajadust lahendada peamised probleemid, mis on seotud puudulike investeeringutega kiirese lairibaühendusse, ning muuta e-arvete esitamine riigihangete puhul peamiseks arveldusviisiks);
- tarbijausaldus (nt meetmed laialdase juurdepääsu võimaldamiseks pangakonto avamisele, pangakontotasude läbipaistvuse ja võrreldavuse tagamiseks ning pangakonto vahetamise lihtsustamiseks).

Komisjon pidi esitama kõik põhilised II ühtse turu aktiga seotud seadusandlikud ettepanekud 2013. aasta kevadeks ning muud kui seadusandlike aktide ettepanekud 2013. aasta lõpuks. Euroopa Parlamendil ja nõukogul paluti need seadusandlikud ettepanekud vastu võtta esmatähtsa küsimusena. Edusamme tutvustati uuringus „[Single Market Act: State of Play](#)“ („Ühtse turu akti hetkeseis“)[1].

28. oktoobril 2015 avaldas komisjon teatise „Ühtse turu täiustamine: rohkem võimalusi inimestele ja ettevõtetele“ ([COM\(2015\)0550](#)), milles keskenduti inimeste igapäevaelus saadavale praktilisele kasule ja täiendavate võimaluste loomisele tarbijate, kutsetöötajate ja ettevõtete jaoks. Sellega täiendati komisjoni püüdlusi edendada investeringuid, kasutada ära digitaalse ühtse turu võimalusi ning suurendada konkurentsivõimet ja rahastamisvõimalusi. Samuti püüti strateegiaga tagada hästi toimiv energia siseturg ning edendada ja hõlbustada töötajate liikuvust, vältides samal ajal eeskirjade kuritarvitamist. Selleks et veelgi parandada kaubandustavasid siseturul, võeti 17. aprillil 2019 vastu [direktiiv \(EL\) 2019/633](#), millega keelatakse teatavad ebaausad kaubandustavad. Need tavad hõlmavad hilinenud maksmist riknevate toiduainete eest ja tellimuste tühistamist lühikese etteteatamisajaga.

Praegu on siseturu arendamise üks keerulisemaid ülesandeid selle digitaalse osa rakendamine. Mais 2015 võttis komisjon vastu digitaalse ühtse turu strateegia ([COM\(2015\)0192](#)), millega kehtestati tihe seadusandlik programm Euroopa digitaalmajanduse loomiseks, millega jätkati tegevuskavas Euroopa jaoks[2].

COVID-19 pandeemia ajal avaldas komisjon teatise „Euroopa võimalus: parandame vead ja teeme ettevalmistusi järgmise põlvkonna jaoks“ ([COM\(2020\)0456](#)), milles ta märkis, et majanduse kriisijärgsel taastamisel on väga tähtis ühtse turu digiüleminek. See põhineb neljal elemendil: 1) investeringud paremasse ühenduvusse, 2) tugevam tööstuslik ja tehnoloogiline esindatus tarneahela strateegilistes osades (nt tehisintellekt, küberturvalisus, pilvetaristu ja 5G), 3) tõeliselt andmepõhine majandus ja ühtne Euroopa andmeruum ning 4) õiglasem ja lihtsam ettevõtluskeskkond.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Parlament on olnud siseturu loomiseni viinud protsessi liikumapanev jõud. Oma 20. novembri 1997. aasta resolutsioonis toetas parlament mõtet kujundada siseturg 2002. aastaks täielikult ühendatud koduturuks. Mitmes 2006. aastal vastu võetud resolutsioonis (nt 12. veebruari, 14. veebruari, 16. mai ja 6. juuli resolutsioon) toetas parlament mõtet, et siseturg on paljude ELi poliitikasuundade ühine raamistik ja lähtekoht.

Parlament osales aktiivselt ka siseturu taaselavdamises. Ta rõhutas oma [20. mai 2010. aasta resolutsioonis](#) ühtse turu loomise kohta tarbijatele ja kodanikele, et tuleb võtta meetmeid tarbijate ja VKEde tulemuslikumaks teavitamiseks ja nende võimaluste suurendamiseks ning kodanike usalduse suurendamiseks. Parlament võttis 6. aprillil

[1]Uuringu tellis Euroopa Parlamendi siseturu ja tarbijakaitsekomisjoni (IMCO) nimel parlamendi majandus-, teadus- ja elukvaliteedi poliitika osakond.

[2]„[Liit, mis seab kõrgemad sihid. Minu tegevuskava Euroopa jaoks](#)“, poliitilised suunised järgmisele Euroopa Komisjonile (2019–2024).

2011 seoses ühtse turu aktiga vastu järgmised kolm resolutsiooni: „[Juhtimine ja partnerlus ühtsel turul](#)“, „[Ühtne turg Euroopa kodanikele](#)“ ning „[Ühtne turg ettevõtlike ja majanduskasvu edendajana](#)“.

Parlamendi [20. aprilli 2012. aasta resolutsioonis](#) e-valitsuse kui konkurentsivõimelise digitaalse ühtse turu juhtiva jõu kohta juhiti tähelepanu, et kogu ELi hõlmavate piiriüleste e-valitsusteenuste tagamiseks on vaja selgepiirilist ja ühtset ELi õigusraamistikku e-autentimise, e-identifitseerimise ja digitaalallkirjade vastastikuseks tunnustamiseks. Sellele järgnes [22. mai 2012. aasta resolutsioon](#) siseturu tulemustabeli kohta.

Parlament võttis 11. detsembril 2012 vastu ka kaks siseturuga seotud muud kui seadusandlikku resolutsiooni, millest üks käsitles [digitaalse ühtse turu rajamise lõpuleviimist](#) ja teine [digitaalse vabaduse strateegiat ELi välispoliitikas](#), milles ta rõhutas, et toetab igati võrgu neutraalsuse põhimõtet. See tähendab, et internetiteenuste pakkujad ei tohi blokeerida, diskrimineerida, rikkuda ega halvendada, muu hulgas hinna kaudu, ühegi isiku võimalusi kasutada teenust, mis annab juurdepääsu mis tahes sisule, rakendusele või teenusele ning võimaldab seda kasutada, saata, postitada, vastu võtta või pakkuda algallikast või sihtkohast sõltumatult. Samas resolutsioonis kutsus parlament komisjoni ja nõukogu ka üles edendama ja säilitama ELis digitaalse vabaduse kõrgeid standardeid. Nende resolutsioonide eesmärk oli töötada välja poliitika ja tegutsemisviis tõelise digitaalse ühtse turu rajamiseks ELis, mis arvestaks eri riiklike eeskirjade kogumiga olulistes valdkondades, sh käibemaks, postiteenused ja intellektuaalomandi õigused. Võrgu neutraalsuse ja avatud interneti põhimõtted ning rändlustasude kaotamine kehtestati seadusandliku paketi raames, millega nähakse ette sätted, mis käsitlevad Euroopa elektroonilise side ühtset turgu ja ühendatud Euroopani jõudmiseks vajalikke meetmeid ([COM\(2013\)0627](#)).

Parlament võttis [7. veebruaril 2013 vastu resolutsiooni](#) soovitusetega komisjonile ühtse turu juhtimise kohta, milles on ühtse turu juhtimise tsükkel määratletud Euroopa poolaasta ühe sambana. Lisaks võttis parlament [25. veebruaril 2014 vastu resolutsiooni](#) ühtse turu juhtimise kohta Euroopa 2014. aasta poolaasta raames, millele järgnes [27. veebruaril 2014 resolutsioon](#) siseturu probleemide lahendamise võrgustiku SOLVIT kohta. Parlament võttis [12. aprillil 2016 vastu resolutsiooni](#) ühtse turu tulevase parema reguleerimise kohta, milles rõhutati vajadust kaotada põhjendamatud eeskirjad, bürokraatia ja negatiivne mõju, saavutades samal ajal poliitilised eesmärgid ning luues konkurentsivõimelise reguleeriva raamistiku, mis toetab tööhõivet ja ettevõtlust Euroopas. Euroopa Parlament võttis 26. mail 2016 vastu [resolutsiooni](#) ühtse turu strateegia kohta, milles nõuab uuenduslikumat, tihedamat ja õiglasemat ühtset turgu. Et soodustada veebijuurdepääsu teabele, menetlustele ja abiteenustele, mida kodanikud ja ettevõtjad vajavad, pooldas parlament ühtse digivärava loomist ([määrus \(EU\) 2018/1724](#)).

19. jaanuaril 2016 võttis parlament vastu resolutsiooni [ettevalmistuste kohta digitaalse ühtse turu aktiks](#), millele järgnesid arvukad meetmed digitaalse ühtse turu rajamiseks, nt sellistes valdkondades nagu [jagamismajandus](#), [veebiplatvormid](#) ja [tehisintellekt](#).

Uuringus „[Reducing costs and barriers for businesses in the Single Market](#)“ („Ettevõtete kulude ja neid segavate tõkete vähendamine ühtsel turul“), mis avaldati 2016. aasta aprillis, rõhutati digitaalse ühtse turu märkimisväärset potentsiaali kulude ja tõkete vähendamisel ELi kodanike ja ettevõtjate jaoks.

Teises uuringus „[A Longer Lifetime for Products: Benefits for Consumers and Companies](#)“ („Toodete kasutusea pikendamine ning sellega tarbijatele ja ettevõtetele kaasnevad eelised“), mis avaldati 2016. aasta juunis, näidati digitaalse ühtse turu potentsiaali ELi majanduse keskkonnahoidlikumaks muutmisel. Parlament võttis [4. juulil 2017 vastu selleteemalise resolutsiooni](#).

Veel ühe, märtsis 2016 avaldatud [sotsiaalmajanduse](#)-teemalise uuringu kohaselt võiks digitaalne ühtne turg muuta isegi ELi majanduse sotsiaalsemaks. E-valitsuse ja sellega seotud teenuste (nt e-tervis) arendamine on üks viis selle saavutamiseks, nagu on kirjeldatud uuringus „[Ubiquitous developments of the Digital Single Market](#)“ („Digitaalse ühtse turu kõikjale ulatuvad arengud“), mis avaldati 2013. aasta oktoobris.

Pärast seda, kui komisjon andis teada, et ta esitab 2020. aastal uue digiteenuste õigusakti, korraldas parlamendi majandus-, teadus- ja elukvaliteedi poliitika osakond siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni nimel seminari „[Digiajastusse sobivad e-kaubanduse eeskirjad](#)“, kus eksperdid ja sidusrühmad väljendasid arvamust, et siseturust täieliku kasu saamiseks tuleb e-kaubanduse allesjäänud piiriüleised tõkked kõrvaldada. Siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni raporti projektid digitaalteenuste õigusakti kohta avaldati 2020. aasta aprillis ja mais ning lõplikud hääletused toimuvad eeldatavasti septembris.

COVID-19 pandeemia ajal avaldas parlament 17. aprillil 2020 [resolutsiooni](#), milles ta rõhutas, et ühtne turg on nii Euroopa ühise jõukuse kui ka heaolu allikas ning kohese ja pideva pandeemia reageerimise põhielement.

Oma [19. juuni 2020. aasta resolutsioonis](#) tuletas parlament peale selle meelde, et Schengeni ala on ELi tunnustatud, keskse tähtsusega saavutus, ning kutsus liikmesriike üles vähendama liikumisvabadust piiravaid meetmeid ja tegema suuremaid pingutusi, et kõikide liidu liikmesriikide integreerimine Schengeni alasse lõpule viia.

Majandus-, teadus- ja elukvaliteedi poliitika osakond kavatseb 2020. aasta oktoobris avaldada uuringu ühtse turu eeskirjade rakendamise õiguslike takistuste kohta. Uuringus analüüsitakse liikmesriikide õigusakte, mis on ühtse turu eeskirjadega vastuolus või tekitavad nende rakendamiseks uusi põhjendamatuid takistusi, ning püütakse anda selged soovitused selle kohta, kuidas takistusi kõrvaldada ja vältida uute tekkimist.

Hiljutised uuringud näitavad, et kaupade ja teenuste vaba liikumise põhimõtted ja selle valdkonna õigusaktid toovad aastas hinnanguliselt 985 miljardi euro ulatuses kasu^[3].

[3]Poutvaara P. jt, [Contribution to Growth: Free Movement of Goods. Delivering Economic Benefits for Citizens and Businesses](#) („Kaupade vaba liikumise panus majanduskasvu. Sellest kodanikele ja ettevõtetele tulenev majanduslik kasu“) (2019), mille koostas siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni soovil majandus-, teadus- ja elukvaliteedi poliitika osakond, ning Pelkmans J. jt, [Contribution to Growth: The Single Market for Services. Delivering economic benefits for citizens and businesses](#) („Teenuste siseturu panus majanduskasvu. Sellest kodanikele ja ettevõtetele tulenev majanduslik kasu“) (2019), mille koostas siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni soovil majandus-, teadus- ja elukvaliteedi poliitika osakond.

Louise Blandin / Mariusz Maciejewski / Christina Ratcliff
08/2020

